

Nr 149.

Ankom till riksdagens kansli den 13 maj 1938 kl. 2 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsbidrag till vissa byggnader för folkskoleväsendet.

(2:a avd.)

I en den 8 april 1938 dagtecknad proposition (nr 287) har Kungl. Maj:t, under återopande av vid propositionen fogat utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för nämnda dag, föreslagit riksdagen att förklara sig icke hava något att erinra mot att statsbidrag må utgå till i statsrådsprotokollet omförmälda byggnadsföretag inom Stockholms och inom Tofta skoldistrikt utan hinder av att byggnadsarbetena påbörjats, utan att Kungl. Maj:t lämnat tillstånd till företagens utförande.

1935 års riksdag godkände vissa allmänna grunder för statsbidrag till undervisningslokaler för folkskoleväsendet. På grundval härav utfärdades den 6 mars 1936 kungörelse (nr 45) angående sådant statsbidrag.

Enligt nämnda kungörelse äger skoldistrikt enligt de grunder och i den ordning, som i kungörelsen stadgas, erhålla statsbidrag till bland annat anskaffande av nya undervisningslokaler. Såsom förutsättning för erhållande av sådant byggnadsbidrag för nya undervisningslokaler gäller enligt § 3 första stycket, att Kungl. Maj:t — eller i vissa fall vederbörande länsstyrelse — *lämnat tillstånd till byggnadsföretagets utförande*. Skoldistrikt, som önskar komma i åtnjutande av byggnadsbidrag för nya undervisningslokaler, skall enligt § 5 till statens vederbörande folkskolinspektör ingiva ansökning om tillstånd till byggnadsarbetets utförande och bidrag till byggnadskostnaderna. Efter verkställd granskning skall inspektören enligt § 6 med eget yttrande översända handlingarna till länsstyrelsen, som — därest den högsta kostnadssumma för byggnadsföretaget, varå statsbidrag må beräknas, finnes komma att överstiga 10,000 kronor — enligt § 7 skall insända handlingarna till skolöverstyrelsen, vilket ämbetsverk har att med eget utlåtande underställa ärendet Kungl. Maj:ts prövning och avgörande.

Skoldistrikt, som tillerkänts byggnadsbidrag för nya undervisningslokaler, är enligt § 8 för åtnjutande av bidraget pliktigt bland annat att låta uppföra de lokaler, för vilka bidraget beviljats, i enlighet med godkända ritningar och i övrigt givna föreskrifter.

Av förevarande proposition inhämtas, att i några fall under Kungl. Maj:ts handläggning kommit ansökningar om tillstånd att utföra nybyggnader för folkskoleväsendet samt om statsbidrag till kostnaderna härför, oaktat byggnadsföretagen igångsatts, innan tillstånd till arbetenas utförande lämnats. Två av nämnda ärenden, avseende Göteborgs respektive Lidköpings skoldistrikt, hava av Kungl. Maj:t avgjorts, de två återstående äro de, som nu framlagts för riksdagen.

Ansökningen från Göteborgs skoldistrikt avsåg inredande av skolkökslokaler för en kostnad av omkring 27,700 kronor och föranledde enligt beslut den 27 november 1936 icke någon Kungl. Maj:ts åtgärd. Byggnadsföretaget hade påbörjats i juli 1936 och avslutats i början av november samma år. Ansökningen från Lidköpings skoldistrikt avsåg dispens från en av Kungl. Maj:t vid meddelandet av tillstånd till uppförande av en gymnastik- och slöjdlokal given föreskrift om vissa ändringar i byggnadsplanen, vilken föreskrift skulle hava förorsakat ökade kostnader, enär byggnadsföretaget redan påbörjats, då föreskriften meddelades. Dispensen blev med avseende å förekomna särskilda omständigheter av Kungl. Maj:t beviljad.

Beträffande de nu för riksdagen framlagda ärendena inhämtas av propositionen följande:

Den från *Stockholms* skoldistrikt inkomna ansökningen avser uppförande av en ny folkskolebyggnad inom S:t Görans församling å Kungsholmen. Stadsfullmäktige beslöt den 15 november 1937 att bevilja medel för uppförande av nämnda byggnad samt att bemyndiga folkskoledirektionen att vidtaga föreskrivna åtgärder för erhållande av Kungl. Maj:ts tillstånd till företaget samt statsbidrag till kostnaderna därför. I skrivelse den 18 november 1937 hemställde folkskoledirektionen om sådant tillstånd samt om fastställande av den högsta kostnadssumma, varå statsbidrag skulle utgå, till 1,309,400 kronor. *Skolöverstyrelsen* upplyste i utlåtande den 18 februari 1938, att ifrågakommande byggnadsföretag redan påbörjats och kommit så långt, att ytterväggarna vore uppförda till tre våningars höjd. Överstyrelsen ansåge, att betänkliga konsekvenser komme att uppstå, därest skoldistriktet finge den uppfattningen, att det icke vore nödvändigt avvakta tillstånd till uppförande av de ifrågakommande byggnaderna. Mot planlösning och ritningar eller mot kostnadsberäkningarna hade överstyrelsen dock icke något att erinra. *Statskontoret* vidhöll den avvisande inställning, varåt ämbetsverket givit uttryck i de föregående ärendena av samma art. Statskontoret pekade dock på vissa särskilda omständigheter, som kunde åberopas till förmån för skoldistriktet — såsom att folkskoledirektionen i tid vidtagit på direktionen ankommande åtgärder, att behovet av nya lokaler blivit synnerligen trängande samt att någon saklig erinran mot byggnadsplanen icke framställts av överstyrelsens byggnadsakkunniga biträde. — Från *stadens* sida har sedermera framhållits, att byggnadsärendet bedrivits med all möjlig skyndsamhet samt att staden på grund av att ansökningens behandling dragit ut på tiden kommit i ett tvångsläge, då det

vore av vikt, att skolan bleve färdig att tagas i bruk vid ingången av läsåret 1938/39.

Ansökningen från *Tofta* skoldistrikt, vilken är dagtecknad den 12 april 1937, avser om- och tillbyggnad av distriktets folkskolebyggnad. Det begärda byggnadsbidraget uppgår till 20,000 kronor. Kyrkostämman beslut redan i november 1936 att utföra ifrågavarande byggnadsföretag, vilket påbörjades i juni 1937. Ansökningen ingavs i december samma år till folkskolinspektören. Från distriktets sida har framhållits, att behovet av nya lokaler för folkskolan varit mycket trängande. *Skolöverstyrelsen* och *statskontoret* hava beträffande ärendets principiella sida intagit samma ståndpunkt som i ärendet angående ovannämnda folkskolebyggnad i Stockholm. Överstyrelsen har funnit behovet av det ifrågavarande byggnadsföretaget styrkt och de företedda ritningarna i huvudsak tillfredsställande. Statskontoret har anfört, att andra omständigheter än att i ärendet icke gjorts någon saklig erinran mot byggnadsförslaget från det byggnadssakkunniga bitrådets sida icke syntes kunna åberopas till förmån för distriktet. Särskilt har statskontoret funnit det påfallande, att ansökning om tillstånd till företaget och statsbidrag till detsamma icke till folkskolinspektören ingivits förrän ett halvt år efter det byggnadsarbetena påbörjats.

Departementschefen har för egen del anfört bland annat följande:

Av ifrågavarande statsbidragsbestämmelser och förarbetena till desamma syntes framgå, att det varit avsett, att den statliga myndighetens prövning av byggnadsärendena skulle äga rum, innan byggnadsarbetena igångsattes. Endast på detta sätt möjliggjordes för staten att öva det inflytande på skolbyggnadsverksamheten, som uppenbarligen utgjort en förutsättning för statens övertagande av en väsentlig del av skolbyggnadskostnaderna. Med hänsyn bland annat till vikten av att för framtida tillämpning skapa fullständig klarhet angående den avsedda innebörden av bestämmelserna i förevarande hänseende, syntes det önskvärt, att de ovannämnda, icke avgjorda ärendena underställdes riksdagens prövning.

Vad Stockholmsfallet beträffade syntes det obestridligt, att behov föreläge av den under uppförande varande nya folkskolebyggnaden för S:t Görans församling. Någon anmärkning mot skolanläggningens beskaffenhet i och för sig hade icke blivit framställd. Det hade i detta fall uppenbarligen varit synnerligen angeläget att få den nya skolbyggnaden färdigställd så snart som möjligt. Omständigheterna syntes sålunda starkt tala för att statsbidrag finge utgå, oaktat byggnadsföretaget blivit igångsatt, utan att Kungl. Maj:ts beslut i saken avvaktats.

Det andra nu föreliggande fallet — avseende statsbidrag till vissa byggnadsarbeten i *Tofta* skolhus — syntes vara mera tveksamt än Stockholmsfallet. Distriktets uraktlåtenhet att i tid söka tillstånd till byggnadsföretaget torde emellertid närmast hava berott på okunnighet om de i ämnet gällande bestämmelsernas innebörd. Departementschefen ansåge sig därför ej böra motsätta sig att även i detta fall bortsåges från att ärendet icke av de kommunala myndigheterna handhäfts i behörig ordning. Varken skol-

överstyrelsen eller dess byggnadssakkunniga biträde hade haft något att i huvudsak erinra mot detaljerna i byggnadsföretaget.

Därest riksdagen förklarade sig icke hava något att erinra mot utgående av statsbidrag till ifrågavarande byggnadsföretag, oaktat tillstånd till byggnadsarbetenas utförande icke i föreskriven ordning lämnats, syntes det få ankomma på Kungl. Maj:t att i enlighet med de i ämnet gällande bestämmelserna fastställa den högsta kostnadssumma, varå statsbidrag jämlikt förutnämnda kungörelse finge beräknas, samt meddela övriga i ämnet erforderliga bestämmelser.

För att förebygga ett upprepande av situationer av detta slag syntes det erforderligt, att Kungl. Maj:t vidtog särskild åtgärd för att fästa de lokala skolmyndigheternas uppmärksamhet på att statsbidrag till nya undervisningslokaler icke kunde påräknas, därest byggnadsföretaget igångsattes utan avvaktan på beslut av den statliga myndighet, som hade att slutligt pröva byggnadsärendet, och departementschefen ämnade, sedan riksdagen fattat beslut i föreliggande fråga, framställa förslag härom. Härvid måste förutsättas, att vid de överordnade myndigheternas granskning en skyndsamt behandling ägnades de fall, som vore av brådskande natur.

Utskottet.

Då som förutsättning för erhållande av byggnadsbidrag för nya undervisningslokaler gäller, att Kungl. Maj:t eller i vissa fall vederbörande länsstyrelse lämnat tillstånd till byggnadsföretagets utförande, finner utskottet det synnerligen anmärkningsvärt, att skoldistrikt, som ansökt om tillstånd att utföra byggnadsföretag och om statsbidrag därtill, igångsatt byggnadsarbetena utan att avvakta sådant tillstånd. Vad särskilt angår statsbidrag till ovannämnda skolbyggnad i Stockholm må framhållas, att staden vid exploatering av nya bostadsområden bör hava möjlighet att i så god tid undersöka vilka publika byggnader, som kunna erfordras på platsen, att ett åsidosättande av gällande bestämmelser icke skall behöva äga rum vid dessa byggnaders uppförande.

Med hänsyn till vad av departementschefen anförts anser sig utskottet dock icke böra motsätta sig, att statsbidrag må utgå till de nämnda anläggningarna för skoländamål i Stockholms och i Tofta skoldistrikt. Utskottet utgår från att Kungl. Maj:t, såsom departementschefen framhållit, vidtager åtgärder för att fästa de lokala skolmyndigheternas uppmärksamhet på att statsbidrag till nya undervisningslokaler icke kan påräknas, därest byggnadsföretaget igångsattes utan avvaktan på beslut av vederbörande statliga myndigheter. Det synes vidare vara önskvärt, att Kungl. Maj:t tager under omprövning, huruvida icke de till skolöverstyrelsen anvisade anslagsmedlen böra ytterligare förstärkas, utöver vad av 1938 års riksdag redan beslutats, i syfte att möjliggöra en skyndsammare behandling av förevarande byggnadsärenden än som med hänsyn till anslagstillgången under hittillsvarande förhållanden varit möjlig.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer utskottet,
att riksdagen må förklara hinder icke möta mot att statsbidrag må utgå till de i statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 8 april 1938 omnämnda byggnadsföretagen inom Stockholms och inom Tofta skoldistrikt, ehuru byggnadsarbetena påbörjats, utan att Kungl. Maj:t lämnat tillstånd till företagens utförande.

Stockholm den 13 maj 1938.

På statsutskottets vägnar:

ANDERS RÅSTOCK.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit

från första kammaren: herrar *Nilsson* i Gränebo, *Johansson* i Fredrikslund, *Svensson* i Kompersmåla, *Hansén*, *Asplund*, *Borell*, *Bergström*, *Nilsson* i Landeryd, *Ström* i Lidköping, *Larsson* i Varberg, *von Heland* och *Bäcklund*; samt

från andra kammaren: herrar *Råstock*, *Magnusson* i Skövde, *Törnkvist*, *Eriksson* i Stockholm, *Jeppsson*, *Andersson* i Prästbol, *Ward*, *Holmdahl*, *Isacsson*, *Andersson* i Södergård, *Weijne* och *Hansson* i Rubbestad.
